

dr Iwona Kiniorska
dr Ewa Pałka
dr inż. Janina Wrońska-Kiczor

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

Wsparcie instytucjonalne działalności agroturystycznej. Przykład województwa świętokrzyskiego

WSTĘP

Agroturystyka wyewoluowała z turystyki wiejskiej i aktualnie jest jej częścią [Wojciechowska, 2009]. Współczesny jej rozwój uzależniony jest od wielu czynników. Stan obecny oraz przyszłość agroturystyki zależy od działalności lokalnej społeczności. Obok jej aktywności animatorem działań na rzecz agroturystyki powinny być lokalne władze oraz instytucje i organizacje wspierające jej rozwój (np. zrzeszenia agroturystyczne). Sukces w rozwoju zależy od wzajemnej współpracy władz gminnych, powiatu i mieszkańców. Kolejną ważną kwestią warunkującą rozwój agroturystyki są źródła finansowania potrzeb rozwojowych. Pomimo konieczności ponoszenia określonych nakładów na jej rozwój ma ona szansę stać się źródłem rozwoju obszarów wiejskich.

Rozwój agroturystyki uwarunkowany jest różnorodnymi przesłankami, których znaczenie jest regionalnie zróżnicowane. Dotychczasowy postęp w tym zakresie w wielu gminach wskazuje na duże znaczenie tej działalności w społeczności lokalnej. Opracowanie niniejsze stanowi próbę oceny roli władz lokalnych i regionalnych w rozwoju działalności agroturystycznej. Kolejne zagadnienie uwzględnione w opracowaniu stanowi określenie działań różnorodnych instytucji i organizacji wspierających rozwój agroturystyki. W podsumowaniu przeanalizowano pozyskiwanie funduszy na działalność agroturystyczną na przykładzie województwa świętokrzyskiego.

ROLA WŁADZ LOKALNYCH I REGIONALNYCH W ROZWOJU AGROTURYSTYKI

Istotnym czynnikiem rozwoju agroturystyki jest odpowiednia pomoc samorządów lokalnych. Wszelkie działania przedsiębiorcze mieszkańców wsi powinny być wspierane przez władze lokalne, które niekiedy nie są zorientowane o jej

zasięgu [Zarzecka, Zadrozniak, Gugala, 2007]. W celu poprawy istniejącej sytuacji w zakresie agroturystyki do podstawowych zadań władz regionalnych należy ocena możliwości rozwoju tej formy wypoczynku oraz jej korzyści i kosztów [Raszka, Sikora, 1998].

Istotnym zadaniem władz samorządowych jest finansowanie rozwojowych potrzeb turystyki, np. w zakresie infrastruktury. Zagadnienia te powinny być uwzględniane w pracach nad budżetem samorządów poszczególnych szczebli [Kandefer, 2006].

Kolejnym zadaniem dla gmin jest dbanie o estetyczny wygląd wsi oraz pomoc w organizowaniu różnorodnych imprez kulturalnych, jarmarków, dożynek.

Następne przedsięwzięcie to oznakowanie tras rowerowych, szlaków turystycznych, zorganizowanie punktów informacyjnych.

Według Dębnowskiej i Tkaczuk [1997] rolnicy za najważniejsze zadania władz gmin w aktywizowaniu ruchu turystycznego na wsi uważają:

- tworzenie i utrzymanie dogodnych warunków sanitarno-higienicznych, dobrej dostępności komunikacyjnej,
- zwiększenie atrakcyjności przestrzeni turystycznej poprzez utrzymanie zabytków, urządzenie ośrodków rekreacyjno-sportowych oraz handlowo-usługowych,
- popularyzowanie rynku turystycznego oraz propagowanie interesującego wachlarza usług,
- koordynowanie działań obiektów agroturystycznych na szczeblu gmin,
- organizowanie szkoleń, kursów dla osób, które chcą podjąć działalność.

Biorąc pod uwagę korzyści płynące z agroturystyki Bosiacki [2002] wskazuje gminom i samorządom terytorialnym za istotne powołanie biur działalności agroturystycznej przy urzędach gmin. Pomocne byłoby także stworzenie systemu Lokalnych Inicjatyw Rozwoju Gospodarczego, czy konsorcjum turystycznego obejmującego kilka sąsiednich gmin. Realizacja przedsięwzięć związanych z rozwojem działalności agroturystycznej to praca na lata. Wszelkie wieloletnie działania powinny opierać się na przemyślanych decyzjach.

Zdaniem Strzembickiego [1997] ważnym zadaniem samorządów jest tworzenie systemu szkoleń oraz promocja ofert wypoczynku. Na władzach lokalnych spoczywa również odpowiedzialność za tworzenie produktu agroturystycznego zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz nadzorowanie standardu usług zgodnie z ustawą o usługach turystycznych.

INSTYTUCJE I ORGANIZACJE WSPIERAJĄCE ROZWÓJ AGROTURYSTYKI

Agroturystyka w Polsce nie jest zjawiskiem nowym, jednak jej stan odbiega jeszcze od poziomu rozwoju w krajach Europy Zachodniej, gdzie ma ona dłuższe tradycje [Pałka, 2004]. Wypoczynek w gospodarstwach agroturystycznych cieszy się coraz większym zainteresowaniem [Pałka, 2011; Pawlicz, 2008; Prze-

zbórska, Sznajder, 2006]. Według Sasinowskiego [2007] na obecnym etapie rozwoju agroturystyki o sukcesie oferty turystycznej polskiej wsi decyduje: przygotowanie oferty dla poszczególnych segmentów rynku, sposób jej prezentowania oraz promocji i dystrybucji. Agroturystyka odgrywa coraz większą rolę zarówno w gospodarce krajowej, jak i regionalnej.

Najważniejszą organizacją w Polsce wspierającą jej rozwój jest Polska Organizacja Turystyczna. Jej głównym zadaniem jest upowszechnianie wizerunku Polski jako kraju atrakcyjnego turystycznie. W tym celu podejmowane są między innymi takie działania jak: stworzenie ogólnopolskiej kampanii promocji regionów, administrowanie znakiem turystycznym „Teraz Polska”. Podstawowy zakres działań polega na tworzeniu systemu promocji oraz stymulowaniu rozwoju produktu turystycznego. Organizacjami turystycznymi, działającymi na rzecz agroturystyki w skali województwa są Regionalne Organizacje Turystyczne [Wilk-Grzywna, 2009]. W hierarchii organizacji niżej znajdują się Lokalne Organizacje Turystyczne. Korzyścią z ich działalności może być lepsze oddziaływanie na konkretne formy turystyki oraz dostrzeganie problemów danej gminy.

Do instytucji rządowych, działających na rzecz rozwoju agroturystyki w kraju, zalicza się dwie. Pierwsza to Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie z oddziałami w Krakowie, Poznaniu i Radomiu. Głównym celem jego działań jest poprawa poziomu dochodów rolniczych, które można uzyskać poprzez rozwój agroturystyki.

Drugą instytucją są Ośrodki Doradztwa Rolniczego, które posiadają placówki we wszystkich województwach [Przezbórska, Sznajder, 2006].

W województwie świętokrzyskim działa WODR w Modliszewicach. W jego strukturze funkcjonuje Dział Przedsiębiorczości Wiejskiego Gospodarstwa Domowego i Agroturystyki, który zajmuje się realizowaniem zadań z zakresu agroturystyki. Do jego zadań należy organizowanie kursów, szkoleń dla rolników oraz udzielanie porad, a także promocja agroturystyki.

Polscy rolnicy prowadzący gospodarstwa agroturystyczne coraz częściej dostrzegają korzyści z prowadzenia tej działalności, działając wspólnie. W tym celu zrzeszają się w stowarzyszenia lokalne lub regionalne, co ułatwia promowanie usług świadczonych w tym zakresie, wymianę doświadczeń, a także poszerzanie i urozmaicanie oferty. Stowarzyszenia agroturystyczne są instytucjami samorządowymi, które działają na rzecz gospodarstw agroturystycznych. Powoływane są do realizacji celów wyznaczonych przez założycieli i finansowane z ich środków.

Pierwsze stowarzyszenia agroturystyczne w Polsce powstały na początku lat 90. XX wieku. Aktualnie są to organizacje zrzeszające członków w różnych celach. Stowarzyszenia mają za zadanie: budować wspólny system informacji, reprezentować interesy swoich członków, oddziaływać na rzecz rozwoju przedsięwzięć inwestycyjnych, podejmować wszelkie działania marketingowe, działać w ramach promocji, sprzedaży, polityki cenowej.

W województwie świętokrzyskim w 2009 r. istniało 16 stowarzyszeń agroturystycznych [Kowalczyk, 2009]. Dziesięć z nich wraz ze Świętokrzyską Izłą Rolniczą tworzą Świętokrzyską Federację Agroturystyki i Turystyki Wiejskiej „Ziemia Świętokrzyska”. W jej skład wchodzi np. Stowarzyszenie Gospodarstw Gościennych „Nad Zalewem Chańcza”, Agroturystyczne Stowarzyszenie Hodowców Ryb „Borowiec” w Śladkowie, Stowarzyszenie Agroturystyczne Gminy Daleszyce „Żeremie”. Głównym celem Federacji jest stworzenie reprezentacji gospodarstw agroturystycznych województwa, ciekawszej oferty. Do dotychczas zrealizowanych zadań przez Federację zalicza się udział w targach i imprezach promocyjnych, szkolenia członków oraz współpracę w tworzeniu wydawnictw.

Organizacją zajmującą się agroturystyką w Polsce jest powołana w 1995 r. Federacja Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościnne”. Ma ona zasięg krajowy i skupia stowarzyszenia zainteresowane rozwojem turystyki. W 1996 r. grupowała 25 stowarzyszeń agroturystycznych z całej Polski. Początkowo była wspierana doradztwem i środkami Programu PHARE. Fundusz ten pomagał uzyskać bezzwrotną pomoc finansową Unii Europejskiej dla krajów przechodzących do gospodarki rynkowej. Polska jako jeden z krajów Europy Środkowo-Wschodniej była największym jego odbiorcą.

Na bazie oceny przeprowadzonej przez ekspertów dotyczącej możliwości rozwoju turystyki w Polsce powstał program PHARE–TOURIN Rozwój turystyki w Polsce. Został on podzielony na kilka faz. PHARE–TOURIN II dotyczył między innymi projektu rozwoju turystyki na obszarach wiejskich i zalesionych, co miało wpływ na rozwój agroturystyki [Niedziółka, 2007].

Jak stwierdził Gaworecki [2007] do podstawowych zadań Federacji zalicza się: wskazywanie społeczności wiejskiej alternatywnych źródeł dochodu, uświadamianie jak ważnym elementem wiejskiej oferty jest zachowanie i rozwój tradycji kulturowych, popularyzowanie poglądu, że rozwój turystyki jest szansą dla polskiej wsi. Federacja współpracuje z Centrum Doradztwa i Edukacji Rolnictwa w Krakowie oraz WODR-ami, które prowadzą szkolenia dla rolników. Federacja współpracuje także z FAPA, tj. Fundacją Programów Pomocy dla Rolnictwa Unii Europejskiej i wspomnianą PHARE–TOURIN. W 1997 r. Federacja została członkiem Europejskiej Federacji do spraw Urlopu w Zagrodzie Wiejskiej i Turystyki na Terenach Wiejskich EUROGITÉS. Dzięki temu Polska ma możliwość zaprezentowania swoich ofert agroturystycznych w katalogu EUROGITÉS.

Zainteresowanie wypoczynkiem w zagrodach agroturystycznych przez turystów pobudza rolników do ciągłej aktywności. Dzięki temu następuje zwiększanie atrakcyjności pobytów w gospodarstwach, a w związku z tym ożywianie gospodarstw rolnych, wsi i całych gmin. Agroturystyka stając się coraz bardziej modną formą spędzania wolnego czasu tworzy nowe miejsca pracy i daje rolnikom dodatkowe dochody. Jej rozwój jest czynnikiem współdziałania na

różnych szczeblach, między różnorodnymi resortami i ich terenowymi agendami, w tym samorządowymi. Ważne dla rozwoju agroturystyki w poszczególnych regionach jest jej wspieranie przez samorządy. Do pozytywnych przykładów podejmowanych działań należą porozumienia zawierane pomiędzy wojewodami, starostami i wójtami gmin, opracowywanie gminnych programów zagospodarowania turystycznego, powoływanie związków i innych stowarzyszeń wspomagających rozwój gospodarstw agroturystycznych, organizowanie szkoleń i pomocy prawnej dla rolników. W województwie świętokrzyskim są tego konkretne przykłady. Funkcjonuje tu już kilkanaście Lokalnych Grup Działania i stowarzyszeń agroturystycznych lokalizowanych w różnych regionach badanego obszaru. Ponadto władze samorządowe w wielu gminach, wspierane przez Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Modliszewicach oraz Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego realizują szereg różnorodnych działań mających na celu rozwijanie działalności agroturystycznej w gospodarstwach rolnych oraz jej propagowanie wśród mieszkańców miast.

POZYSKIWANIE FUNDUSZY NA DZIAŁALNOŚĆ AGROTURYSTYCZNA

Gospodarstwa agroturystyczne istnieją na Kielecczyźnie od 1993 roku. Każdego roku powiększa się ich liczba, zaś produkt agroturystyczny jest poszerzany. Gospodarstwa agroturystyczne zlokalizowane są w województwie świętokrzyskim w sposób przestrzennie zróżnicowany. Najwięcej ich występuje w najbardziej atrakcyjnym turystycznie regionie Gór Świętokrzyskich.

Według danych pochodzących z badań terenowych przeprowadzonych w 2009 roku oraz informacji ze Świętokrzyskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego na obszarze całego województwa świętokrzyskiego zlokalizowanych było 418 gospodarstw agroturystycznych i jest to wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 2,2%. Dysponowały one łącznie 2 947 miejscami noclegowymi w 987 pokojach (w domach gospodarzy) i 705 miejscami noclegowymi w 92 domach samodzielnych. Średnio na jedno gospodarstwo agroturystyczne przypadało 7,6 miejsca noclegowe, a na jeden pokój trzy miejsca noclegowe.

Rozmieszczenie gospodarstw agroturystycznych na terenie województwa jest zróżnicowane terytorialnie. Największa ich liczba znajduje się w regionie Gór Świętokrzyskich. Dotyczy to gmin: Nowa Słupia, Bodzentyn, Bieliny, Łąków, Daleszyce i Górno, gdzie łącznie funkcjonuje około 100 gospodarstw, czyli blisko 25% ogółu w województwie świętokrzyskim.

Drugim pod względem liczebności skupiskiem gospodarstw jest region w okolicy zalewu Chańcza. Tutaj w gminach Raków i Szydłów działa 47 gospodarstw agroturystycznych. Kolejne skupisko gospodarstw odnotowano w gminie Chmielnik, gdzie w jednej tylko wsi agroturystycznej Śladków Mały działają 22 gospodarstwa.

W 2009 r. średnio na 100 km² obszarów wiejskich województwa świętokrzyskiego przypadało 3,8 gospodarstw agroturystycznych. Wskaźnik ten był silnie zróżnicowany i wahał się od 0,5 do 37,5. Najwyższe wartości analizowanego wskaźnika (powyżej 20) zanotowano w grupie 5 gmin: Suchedniów, Nowa Słupia, Szydłów, Bieliny i Solec-Zdrój. Łącznie na ich terenie funkcjonuje 91 gospodarstw agroturystycznych (21,8% ich ogólnej liczby) (tab. 1).

Drugą grupę stanowią jednostki przestrzenne, w których na 100 km² przypada 11–15 gospodarstw agroturystycznych. Są to gminy: Chmielnik, Bodzentyn, Górnio, Bałtów, Chęciny, Łągów. Łącznie na ich terenie jest skoncentrowanych 23,2% gospodarstw województwa (tj. 97).

Natomiast trzecią grupę tworzy 6 gmin (Piekoszów, Raków, Daleszyce, Wąchock, Łączna, Nagłowice), w których analizowany wskaźnik kształtuje się na poziomie 6–11. W sumie na ich terenie funkcjonują 63 gospodarstwa agroturystyczne, tj. 15,1% ich ogólnej liczby.

Łącznie wymienione 3 grupy gmin skupiają 60% (tj. 251) gospodarstw agroturystycznych województwa świętokrzyskiego.

Tabela 1. Liczba gospodarstw agroturystycznych na 100 km² w gminach województwa świętokrzyskiego w 2009 roku

Liczba gospodarstw agroturystycznych na 100 km ²	Liczba gmin	Liczba gospodarstw agroturystycznych	% gmin	% gospodarstw
pow. 16	5	91	5,2	21,8
11–15,9	6	97	6,2	23,2
6–11,0	6	63	6,2	15,1
1–5,9	45	160	46,4	38,3
0,0–1,0	7	7	7,2	1,7
nie występuje	28	0	28,9	0,0
razem	97	418	100,0	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań terenowych.

W pozostałych gminach wskaźnik gęstości gospodarstw agroturystycznych jest bardzo niski – poniżej 6. Takich gmin jest 52 i łącznie skupiają one 40% ogólnej liczby analizowanych gospodarstw (167).

Na obszarze 28 gmin nie funkcjonuje żadne gospodarstwo agroturystyczne. Położone są one na peryferiach województwa i charakteryzują się niekorzystnymi procesami demograficznymi (ubytek ludności, procesy starzenia się).

Do rozpoczęcia działalności agroturystycznej niezbędne jest dysponowanie odpowiednim majątkiem, na który składają się środki rzeczowe i finansowe. Kapitał własny rolnika jest głównym źródłem finansowania. Wykorzystywany kapitał może pochodzić z różnych źródeł. Do kapitału obcego zalicza się wszel-

kie kredyty, pożyczki, które należy zwrócić. Środki te mogą pomóc rolnikom w rozpoczęciu działalności agroturystycznej, ale duży problem stanowi możliwość ich pozyskiwania. Niedziółka [2007] uważa, iż około 80% właścicieli gospodarstw nie korzystało nigdy z kredytów na cele agroturystyczne. Do głównych przyczyn, które uniemożliwiają korzystanie z tej formy wsparcia rolnicy zaliczyli słabe orientowanie się w kredytach preferencyjnych, zbyt wysokie oprocentowanie oraz brak odpowiednich dokumentów przez co wnioski są odrzucane. Do przyczyn, które uniemożliwiają korzystanie z kredytów zalicza się też krótki okres spłaty oraz wymaganie zabezpieczenia spłaty.

Udostępnienie środków wspomagających rozwój gospodarstw stanowi pomocne źródło, a czasem może jedyną możliwość rozpoczęcia tej formy usług, a zarazem zarabkowania rolników i w rezultacie rozwoju polskiej wsi. Finansowymi środkami pomocy mogą być nisko oprocentowane pożyczki udzielane przez banki spółdzielcze lub powoływane przez samorządy lokalne fundacje rozwoju agroturystyki, budżety samorządów, środki pomocowe UE.

W momencie wstąpienia Polski do UE otworzyła się przed wsią możliwość otrzymania wsparcia finansowego. W Polsce realną pomoc stanowią programy i fundusze akcesyjne [Dobrzyńska, 2000]. Są to np:

1. Program wspólnot europejskich na rzecz wsparcia restrukturyzacji krajów Europy Środkowej i Wschodniej (PHARE),
2. Specjalny program akcesyjny rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich (SAPARD),
3. Program LEADER+,
4. Fundusz i fundacje wspierające rozwój przedsiębiorczości na terenie wsi i obszarów wiejskich, jak np. Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej, Fundacja Wspomagania Wsi, czy Fundacja na Rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa (FDPA).

Założeniem programu SAPARD była pomoc finansowa, składająca się ze środków unijnych, państwowych i prywatnych. Program ten uruchomiony został w Polsce w 2002 r. i przewidywał pomoc finansową na łączną kwotę 945 mln Euro. Według danych ARiMR z programu skorzystało ponad 31 tys. beneficjentów, wykorzystując w 100% przeznaczone środki.

W świętokrzyskim zainteresowanie środkami z tego programu było wysokie. Znalazło się ono na pierwszym miejscu pod względem liczby złożonych wniosków w przeliczeniu na jednostkę powierzchni.

LEADER+ to program pomocy bezzwrotnej ze strony UE. Stanowi on kontynuację programu LEADER II. Ze względu na fakt, iż wsparcie przeznaczone jest dla ograniczonej liczby obszarów, udzielane jest głównie partnerom publicznym lub prywatnym działającym wspólnie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Głównymi odbiorcami programu LEADER+ są Lokalne Grupy Działania. Według danych Świętokrzyskiego Biura Rozwoju Regionalnego na

terenie województwa świętokrzyskiego istnieje 9 takich grup, a kolejne 8 czeka na rejestrację.

Dofinansowania ze środków unijnych zostały przekazane na realizację szeregu projektów, głównie dotyczących inwestycji w pojedynczych gospodarstwach oraz w gminach agroturystycznych. Na poziomie gospodarstwa koordynatorem tej pomocy jest WODR oraz PFTW, która wprowadziła system kategoryzacji wiejskiej bazy noclegowej. Celem kategoryzacji jest uporządkowanie bazy agroturystycznej oraz podniesienie jej standardów. Od 2004 r. jest ona obowiązkowa dla gospodarstw, które chcą uzyskać pomoc z UE na inwestycje [Woźniak, 2002].

Ważnym krokiem, który poprawił sytuację w kredytowaniu agroturystyki była decyzja ARiMR dotycząca przyznawania rolnikom kredytów. Niektóre banki udzielały rolnikom kredytów preferencyjnych z dopłatami ARiMR na zasadzie podpisania trójstronnej umowy bank, ARiMR oraz ODR. Udzielony kredyt może być przeznaczony na adaptację, remont budynków mieszkalnych i gospodarskich, pod warunkiem, że budynki te służyć będą świadczeniu usług turystycznych. Kredyt ten może być zaciągany również na modernizację budynków mieszkalnych, w tym zakładanie instalacji kanalizacyjnej, wodnej, gazowej oraz na urządzenie pól namiotowych. Może zostać także przeznaczony na spłatę wcześniej zaciągniętych kredytów, czy sfinansowanie kosztów dokumentacji projektowej. W praktyce okazuje się, że istnieje bardzo małe zainteresowanie rolników tą formą wsparcia. Kredyty preferencyjne w przypadku agroturystyki umożliwiłyby tworzenie nowej bazy, a także uatrakcyjnienie oferty. Powszechnie właściciel gospodarstwa może skorzystać z kredytu komercyjnego na zasadach ogólnych. Rolnicy, którzy posiadają małe gospodarstwa, często nie mają możliwości na zabezpieczenie takiego kredytu wraz z odsetkami. Małe zainteresowanie banków udzielaniem kredytów na agroturystykę wskazuje, iż nie doceniają oni rozwoju agroturystyki. Polskie ustawodawstwo bankowe nie jest zainteresowane rozwojem gospodarki turystycznej, w tym agroturystyki, dlatego nie istnieją szersze zasady kredytowania tej branży. Negatywny stosunek banków do turystyki pochodzi z ich przekonań, iż jest to branża nie będąca pewnym źródłem dochodu i działalność kredytowa jest bardzo ryzykowna [Młynarczyk, 2002].

Wsparcie ekonomiczne agroturystyki wymaga zmian organizacyjnych, szczególnie w polskim systemie bankowym, które powinny wpływać na wzrost roli banków w obsłudze gospodarki turystycznej. Zmiany te powinny polegać między innymi na powołaniu specjalistycznego banku branżowego, przeznaczonego do obsługi turystyki oraz reformie banków spółdzielczych uwzględniających w swej działalności gospodarkę turystyczną.

Obok wymienionych wcześniej programów finansowych istnieją inne międzynarodowe instytucje, które mogą być dodatkową formą wspierania rozwoju i promocji działalności agroturystycznej np. Polsko-Amerykański Fundusz Przedsiębiorczości, Europejski Fundusz Rozwoju Polskiej Wsi oraz Program LE-

ONARD, INTERREG firmowany przez Wspólnotę Europejską dla obszarów przygranicznych z Niemcami. W latach 2007–2013 głównym źródłem finansowania obszarów wiejskich i rolnictwa w krajach UE jest Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Istnienie optymalnych warunków ekonomicznych i organizacyjnych w rozwoju agroturystyki jest bardzo ważne, gdyż przyczynia się do większego zainteresowania rolników tą działalnością, a to z kolei wpływa na zwiększenie liczby turystów. Może to przyczynić się do poprawy sytuacji ekonomicznej społeczności lokalnej.

W województwie świętokrzyskim działalność agroturystyczna wspierana jest obecnie przez ośrodki i zespoły doradztwa rolniczego, samorządy terytorialne oraz stowarzyszenia agroturystyczne. Wpływają one na rozwój wsi poprzez przydzielanie środków finansowych na budowę infrastruktury turystycznej, dróg, kanalizacji, szkolenia oraz promocję. Szczególną rolę w działalności szkoleniowo-doradczej odgrywa WODR w Modliszewicach. Dużą rolę odgrywają stowarzyszenia, które przejawiają troskę o interesy usługodawców i odbiorców tych usług, a przede wszystkim popularyzują i kontrolują działalność agroturystyczną. W Kielcach corocznie wiosną odbywają się Międzynarodowe Targi Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki AGROTRAVEL. Województwo świętokrzyskie jest na nich licznie reprezentowane przez Lokalne Grupy Działania oraz stowarzyszenia agroturystyczne.

PODSUMOWANIE

Rozwój agroturystyki w Polsce w porównaniu do krajów Europy Zachodniej rozpoczął się z opóźnieniem. Wprowadzanie jej na polską wieś stanowiło alternatywę dla jej mieszkańców odnośnie sposobu zarobkowania i stylu życia. Pierwsze kroki wprowadzania agroturystyki na tereny wiejskie odbywały się w otoczeniu czynników instytucjonalnych. W efekcie stała się ona alternatywą dla niektórych mieszkańców wsi, zwłaszcza posiadających oprócz kapitału rzeczowego kapitał ludzki. Dużą rolę przypisuje się obecnie władzom lokalnym i regionalnym. Istotne wydają się również działania różnorodnych instytucji i organizacji wspierających jej rozwój. Współcześnie nieoceniona wydaje się być również możliwość pozyskiwania różnorodnych funduszy na działalność agroturystyczną.

LITERATURA

- Bosiacki S., 2002, *Gospodarka turystyczna w XXI wieku – stan obecny i perspektywy rozwoju*, Akademia Wychowania Fizycznego, Poznań.
- Dębniwska M., Tkaczuk M., 1997, *Agroturystyka – koszty, ceny, efekty*, Wyd. Poltext, Warszawa.

- Dobrzyńska N., 2000, *Program PHARE 2000. Prawo rolne a polski sektor rolny*, FAPA, Warszawa.
- Gaworecki W., 2007, *Turystyka*, Wydawnictwo PWE, Warszawa.
- Kandefer W., 2006, *Turystyka wiejska a rozwój lokalny [w:] Rola turystyki w rozwoju gospodarczym obszarów wiejskich i leśnych*, Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Stalowej Woli.
- Kowalczyk J., 2009, *Możliwości rozwoju turystyki w województwie świętokrzyskim w ramach nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2007–2013 [w:] Rozwój turystyki w warunkach Unii Europejskiej*, red. W. Cabaj, J. Feczko, Wyższa Szkoła Ekonomii i Prawa, Kielce.
- Młynarczyk K., 2002, *Agroturystyka*, Wydawnictwo UWM, Olsztyn.
- Niedziółka A., 2007, *Znaczenie kategoryzacji obiektów noclegowych w działalności agroturystycznej na przykładzie wybranych gmin województwa małopolskiego [w:] Studia nad turystyką, Prace Ekonomiczne i Społeczne, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego*, Kraków.
- Pałka E., 2004, *Uwarunkowania i kierunki rozwoju agroturystyki na Kielecczyźnie*, Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej, Kielce.
- Pałka E., 2011, *Możliwości uzyskiwania dodatkowych dochodów w gospodarstwach rolnych poprzez rozwój agroturystyki. Przykład województwa świętokrzyskiego*, Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, t. XIII, z. 8.
- Pawlicz A., 2008, *Promocja produktu turystycznego*, Wydawnictwo Delfin, Warszawa.
- Przezbórska L., Sznajder M., 2006, *Agroturystyka*, Wydawnictwo PWE, Warszawa.
- Raszka B., Sikora J., 1998, *Agroturystyka inaczej*, Wydawnictwo Bogucki, Poznań.
- Sasinowski H., 2007, *Rozwój agroturystyki i źródła jej finansowania [w:] Rozwój turystyki na obszarach wiejskich*, red. M. Jalinik, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Białystok.
- Wilk-Grzywna M., 2009, *Działalność Regionalnej Organizacji Turystycznej Województwa Świętokrzyskiego (2002–2007) [w:] Rozwój turystyki w warunkach Unii Europejskiej*, red. W. Cabaj, J. Feczko, Wyższa Szkoła Ekonomii i Prawa, Kielce.
- Wojciechowska J., 2009, *Procesy i uwarunkowania rozwoju agroturystyki w Polsce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Woźniak M., 2002, *Agroturystyka w procesie integracji polskiej wsi z Unią Europejską*, Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, t. 4, z. 4. Warszawa, Bydgoszcz.
- Zarzecka K., Zadrożniak B., Gugąła M., 2007, *Instytucje wspomagające rozwój agroturystyki w kraju i na terenie powiatu Rawa Mazowiecka [w:] Rozwój turystyki na obszarach wiejskich*, red. M. Jalinik, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Białystok.

Streszczenie

Agroturystyka jako forma wypoczynku na obszarach wiejskich rozwija się już od dłuższego czasu. Ma ona swój udział w wielofunkcyjnym rozwoju terenów wiejskich i w obecnym czasie jest ekonomicznym wsparciem rolnictwa. W Polsce proces jej rozwoju był uzależniony często od uwarunkowań zewnętrznych (jak pomoc z funduszy restrukturyzacyjnych).

**An Institutional Support of Agrotourism Activity.
The Świętokrzyskie Voivodship Example***Summary*

Agrotourism as a form of recreation in rural areas has been developing for a long time. Agrotourism is a part of the multi-functional development of the countryside and at present stage it does not undermine the economic or social basis of agriculture, despite some noticeable distortions. In Poland the development process of agrotourism was depended on exogenic and endogenic, often depending on external factors (e.g. aid or restructuring funds).